

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
DELEGATURA W SZCZECINIE

LSZ.410.12.3.2024

Pan
Maciej Żelazowski
Prezes Sądu Apelacyjnego w Szczecinie
ul. Adama Mickiewicza 163
71-165 Szczecin

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/24/010 – Funkcjonowanie systemu przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Sąd Apelacyjny w Szczecinie ¹ ul. Adama Mickiewicza 163, 71-165 Szczecin
Kierownik jednostki kontrolowanej	Maciej Żelazowski, Prezes Sądu Apelacyjnego w Szczecinie ² , od 11 stycznia 2024 r. W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełniła: Beata Górka, Prezes Sądu Apelacyjnego w Szczecinie, od 11 stycznia 2018 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Wykonywanie zadań w obszarze przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.
Okres objęty kontrolą	Od 1 stycznia 2022 r. do dnia zakończenia kontroli ³ , z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed tym okresem.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴ .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Szczecinie
Kontroler	Krzysztof Zawadzki, starszy inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LSZ/124/2024 z 27 czerwca 2024 r.

(akta kontroli str. 1)

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA	Najwyższa Izba Kontroli pozytywnie ocenia wykonywanie zadań przez Prezesa Sądu w obszarze przeciwdziałania praniu pieniędzy i finansowaniu terroryzmu ⁶ .
Uzasadnienie oceny ogólnej	W latach 2022-2024 Prezes Sądu prawidłowo realizował kontrole dotyczące wykonywania przez notariuszy zadań w zakresie AML/CFT. Zadania w tym obszarze zostały powierzone jednemu Sędziemu Sądu Apelacyjnego ⁷ oraz Zespołowi ds. Kontroli. W latach 2022-2024 (do 27 września) przeprowadzono 18 kontroli w ww. zakresie, przy czym z zaplanowanych na 2024 r. do przeprowadzenia pozostała jedna kontrola. Kontrolą obejmowano corocznie od 2,1% (w 2024 r. ⁸) do 4,2% (w 2023 r. ⁹) notariuszy z obszaru apelacji szczecińskiej. Kontrole przeprowadzano w pełnym zakresie określonym w ustawie z dnia 1 marca 2018 r. o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu ¹⁰ , zgodnie z wytycznymi Generalnego Inspektora Informacji Finansowej ¹¹ . Przekazywano GIIF wymagane informacje, stosownie do obowiązku określonego w art. 14 ust. 4 ustawy

¹ Dalej: Sąd.

² Dalej: Prezes Sądu.

³ Do 27 września 2024 r.

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623; dalej: ustawa o NIK.

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Ang. Anti Money Laundering/Combating the Financing of Terrorism; dalej: AML/CFT.

⁷ Sędzia z I Wydziału Cywilnego Sądu; dalej: Sędzia – wizytator.

⁸ Liczba kancelarii notarialnych według stanu na 31 grudnia 2023 r.

⁹ Liczba kancelarii notarialnych według stanu na 31 grudnia 2022 r.

¹⁰ Dz.U. z 2023 r. poz. 1124, ze zm.; dalej: ustawa AML/CFT.

¹¹ Dalej: GIIF.

AML/CFT. Terminowo informowano GIIF o wynikach kontroli, a także przekazywano plany kontroli i sprawozdania z ich realizacji.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

OBSZAR

Wykonywanie zadań w obszarze przeciwdziałania praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu.

Opis stanu faktycznego

1. Stosownie do § 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 30 kwietnia 1991 r. w sprawie trybu wykonywania nadzoru nad działalnością notariuszy i organów samorządu notarialnego¹², Prezes Sądu sprawował nadzór nad notariuszami i organami samorządu notarialnego działającymi na obszarze powierzonego obszaru apelacji szczecińskiej za pośrednictwem Sędziego-wizytatora ds. notarialnych oraz osób wyznaczonych przez Ministra Sprawiedliwości do pełnienia czynności nadzoru nad notariatem, tj. Zespołu ds. Kontroli. W latach 2021-2023 (według stanu na dzień 31 grudnia), na obszarze właściwości Sądu było zarejestrowanych odpowiednio: 188 kancelarii notarialnych¹³; 191 kancelarii notarialnych¹⁴ oraz 193 kancelarie notarialne¹⁵.

(akta kontroli, str. 48)

Plany działalności Sądu na rok: 2022, 2023 i 2024 dla obszaru apelacji szczecińskiej zostały sporządzane na podstawie wytycznych określonych w komunikacie Ministra Sprawiedliwości z dnia 25 lipca 2019 r. w sprawie szczegółowych wytycznych w zakresie kontroli zarządczej dla działu administracji rządowej - sprawiedliwość¹⁶, z zachowaniem systemu kaskadowania celów i zadań, od szczebla Ministra Sprawiedliwości poprzez poszczególne poziomy struktury organizacyjnej działu. Plany działalności Ministra Sprawiedliwości na rok 2022, 2023 i 2024 dla działu administracji rządowej sprawiedliwość, nie zawierały celów związanych z przeciwdziałaniem AML/CFT. Sporządzone plany działalności dla Sądu oraz dla obszaru apelacji szczecińskiej, również nie określały celów związanych z tym obszarem. W związku z tym nie określono w nich mierników służących do oceny stopnia realizacji takich celów.

(akta kontroli, str. 49, 83-86)

Prezes Sądu wyjaśnił, iż nie ma możliwości ustalenia mierników służących do oceny stopnia realizacji celów lub zadań w ramach AML/CFT, ponieważ kontrole odbywają się w oparciu o plan zadań nadzorczych nad działalnością notariuszy i organów Rady Izby Notarialnej w Szczecinie¹⁷. Wyjaśnił ponadto, że w zakresie AML/CFT Sędzia-wizytator oraz Prezes Sądu dokonują weryfikacji i okresowej oceny zadań dotyczących kontroli notariuszy, poprzez bieżące analizowanie protokołów pokontrolnych sporządzonych przez Zespół ds. Kontroli oraz protokołów z wizytacji i lustracji sporządzonych przez Sędziego-wizytatora.

(akta kontroli, str. 52-55, 57-58, 60-61)

Za lata 2022-2023 zostały sporządzone sprawozdania z wykonania zaplanowanych czynności w ramach zadań nadzorczych, w których dodatkowo wykazano, że Sędzia-

¹² Dz.U. nr 42 poz. 188; dalej: rozporządzenie w sprawie nadzoru.

¹³ Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 stycznia 2022 r. w sprawie ogłoszenia wykazu zarejestrowanych kancelarii notarialnych (M.P. poz. 88).

¹⁴ Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 19 stycznia 2023 r. w sprawie ogłoszenia wykazu zarejestrowanych kancelarii notarialnych (M.P. poz. 135).

¹⁵ Obwieszczenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2024 r. w sprawie ogłoszenia wykazu zarejestrowanych kancelarii notarialnych (M.P. poz. 84).

¹⁶ Dz. Urz. M.S. poz. 160.

¹⁷ Dalej: RIN.

wizytator zapoznawał się jednocześnie ze wszystkimi protokołami przeprowadzonych kontroli przez RIN oraz z jej uchwałami dotyczącymi przyznanych notariuszom ocen.
(akta kontroli, str. 91-99)

2. W latach 2022-2024 (I półrocze) czynności związane z nadzorem w zakresie AML/CFT, wykonywała Sędzia - wizytator (pełniąc funkcję wizytatora ds. cywilnych i gospodarczych) oraz Zespół ds. Kontroli w Oddziale Finansowym Sądu. W okresie od 1 stycznia do 26 lutego 2022 r. w Zespole ds. Kontroli pracowało trzech pracowników. Od 26 lutego 2022 r., jeden z pracowników przeszedł na emeryturę, a 31 lipca 2023 r. kolejny pracownik został przeniesiony do innej komórki organizacyjnej Sądu. Od 1 sierpnia 2023 r. w Zespole ds. kontroli pracuje jeden pracownik.

(akta kontroli, str. 11-37, 64-66, 69-72)

3. Dwóch pracowników Zespołu ds. kontroli odbyło po jednym szkoleniu, trzeci pracownik uczestniczył w dwóch szkoleniach w zakresie AML/CFT organizowanych przez GIIF. Sędzia- wizytator uczestniczyła w trzech szkoleniach prowadzonych przez GIIF w formie on-line. Zmiany w zakresie obowiązujących przepisów dotyczących AML/CFT omawiane były przez Sędziego-wizytatora z pracownikami Zespołu ds. kontroli. Kompetencje pracowników Zespołu ds. Kontroli (m.in. odbyte szkolenia, doświadczenie zawodowe) umożliwiały prawidłową realizację zadań kontrolnych w zakresie AML/CFT.

(akta kontroli, str.35-40, 57-58, 61-62)

4. Formy i zakresy przeprowadzania kontroli w kancelariach notarialnych w ramach sprawowanego nadzoru przez Sędziego-wizytatora oraz przez Zespół ds. kontroli określono w zarządzeniach w sprawie planu zadań nadzorczych nad działalnością notariuszy i organów Izby Notarialnej w Szczecinie¹⁸. Kontrole przeprowadzane przez Sędziego-wizytatora były prowadzone w formie lustracji problemowych bądź wizytacji. Zespół ds. Kontroli prowadził kontrole w formie kontroli doraźnych. Zakres kontroli dotyczył wypełniania przez notariuszy obowiązków nałożonych przez ustawę AML/CFT.

(akta kontroli, str. 48-51, 106-107)

Poza zarządzeniami w sprawie planu zadań nadzorczych, do 28 lipca 2024 r. w Sądzie nie obowiązywały wprowadzone w sposób formalny odrębne procedury wewnętrzne, dotyczące przeprowadzania kontroli w zakresie AML/CFT. Prezes Sądu 29 lipca 2024 r. wydał zarządzenie nr A.021.62.2024 w sprawie ustalenia kryteriów wskazania kancelarii notarialnych w zakresie wypełniania obowiązków wynikających z przepisów ustawy AML/CFT. Ustalono następujące kryteria: nieprzeprowadzenie wizytacji przez organy samorządu notarialnego, stwierdzenie nieprawidłowości w zakresie wykonywania czynności notarialnych, złożenie skargi rodzącej wątpliwości co do występowania nieprawidłowości oraz najpóźniej przeprowadzone kontrole w kancelarii.

(akta kontroli, str. 41-42, 48-51)

Wiceprezes Sądu wyjaśnił, że kontrole były przeprowadzane na podstawie przepisów ustawy AML/CFT i ich wykładni i uwzględniano jednocześnie przedstawiane na podstawie art. 132 ust. 2 ustawy AML/CFT informacje o obszarach i sektorach szczególnie narażonych na ryzyko prania AML/CFT wskazywanych przez GIIF.

(akta kontroli, str. 64-67)

¹⁸ Nr A.021-1/22 w sprawie ustalenia planu zadań nadzorczych nad działalnością notariuszy i organów Izby Notarialnej w Szczecinie na 2022 rok z dnia 12 stycznia 2022 r; nr A.021-3/23 w sprawie ustalenia planu zadań nadzorczych nad działalnością notariuszy i organów Izby Notarialnej w Szczecinie na 2023 rok z dnia 9 stycznia 2023 r; z dnia 23 stycznia 2024 roku w sprawie ustalenia planu zadań nadzorczych nad działalnością notariuszy i organów Izby Notarialnej w Szczecinie na 2024 rok; dalej: zarządzenia w sprawie planu zadań nadzorczych.

Zarządzenia w sprawie planu zadań nadzorczych nad działalnością notariuszy i organów Izby Notarialnej w Szczecinie na lata 2022-2023 zostały wydane i przedstawione Ministerstwu Sprawiedliwości¹⁹ w terminie określonym w § 3 rozporządzenia w sprawie nadzoru²⁰. Zarządzenie w sprawie planu zadań nadzorczych na 2024 r. zostało wydane i przekazane 23 stycznia 2024 r.²¹, tj. po upływie 8 dni od wymaganego ww. terminu.

(akta kontroli, str. 48-51)

Prezes Sądu wyjaśnił, że przyczyną opóźnienia w zakresie wydania i przekazania planu zadań nadzorczych, było nieopracowanie i nieprzesłanie przez Ministerstwo kierunków nadzoru.

(akta kontroli, str. 57-60)

5. W ramach ustalonych planów zadań nadzorczych nad działalnością notariuszy i organów Izby Notarialnej w Szczecinie sporządzane były corocznie plany kontroli kancelarii notarialnych obszaru działania Sądu²². Plany kontroli na lata 2022-2024 przekazano GIIF w wymaganych terminach²³.

(akta kontroli, str. 48-51, 149-169)

W okresie objętym kontrolą w Sądzie przeprowadzano analizę ryzyka i w jej wyniku zidentyfikowano ryzyka na wszystkich poziomach organizacji w zakresie sprawowania wymiaru sprawiedliwości. Identyfikacja ryzyk nie zawierała wyodrębnionego obszaru AML/CFT. Do planu kontroli kancelarii notarialnych na 2022 r. została sporządzona analiza ryzyka, w której wykazano ryzyka związane z AML/CFT z podziałem na ryzyka: związane z klientem (sześć ryzyk²⁴); geograficzne (jedno ryzyko²⁵) oraz świadczonych usług (trzy ryzyka²⁶).

(akta kontroli, str. 48-51, 151-153)

Sąd stosował wytyczne GIIF określające m.in. sposób realizacji zadań sądów w zakresie kontroli zadań notariuszy wynikających z przepisów ustawy AML/CFT oraz przesyłania informacji o ich wynikach²⁷. W pismach GIIF przekazywano również informacje o obszarach szczególnie narażonych na ryzyko AML/CFT²⁸.

(akta kontroli, str. 108-147)

6. Liczba zaplanowanych kontroli uwzględniała możliwość ich wykonania, w tym pozostałe obowiązki osób je wykonujących. W Sądzie wykonano wszystkie zaplanowane kontrole, mimo że w latach 2022-2023 nie ustalono w sposób formalny mierników realizacji zadań w tym zakresie. W okresie objętym kontrolą

¹⁹ Dalej: Ministerstwo.

²⁰ Na 2022 r.: nr A.021-1/22 z dnia 12 stycznia 2022 r. (przesłano GIIF 12 stycznia 2022 r. za pismem IV W-410-6/21) oraz na 2023 r.: nr A.021-3/23 z dnia 9 stycznia 2023 r. (przesłano GIIF 9 stycznia 2023 r. za pismem IV W-410-2/22).

²¹ Przesłano GIIF 23 stycznia 2024 r. za pismem IV W-410-2/23.

²² Dalej: plany kontroli.

²³ Odpowiednio przy pismach z: 6 grudnia 2021 r.; 19 grudnia 2022 r., a po uzupełnieniu planu 16 stycznia 2023 r. za pismem z 17 stycznia 2023 r.; 8 grudnia 2023 r., a po uzupełnieniu 25 lipca 2024 r. za pismem z 31 lipca 2024 r.

²⁴ Ryzyka związane z klientem: 1) Klienci rzeczywisci zajmujący eksponowane stanowisko polityczne: Klienci dokonujący czynności w formie aktu notarialnego w nietypowych warunkach; 2) Klienci, których skomplikowana struktura lub forma organizacyjna utrudnia identyfikację beneficjenta rzeczywistego; 3) Klienci, których profil jest niezgodny z transakcją, którą zamierzają przeprowadzić; 4) Podmioty gospodarcze z siedzibą w tzw. Rajach podatkowych lub gdy jedna ze stron czynności notarialnej reprezentuje branżę podwyższonego ryzyka lub prowadzi działalność w kraju wysokiego ryzyka; 5) Wzrost ryzyka w sytuacjach gdy klientem rzeczywistym są organizacje pozarządowe, zajmujące się legalnym hazardem, operatorzy, brokerzy i inni usługodawcy używający walut wirtualnych.

²⁵ Ryzyka geograficzne: Powiązania osobowe z państwami wysokiego ryzyka.

²⁶ Ryzyko świadczonych usług: 1) Badanie źródła pochodzenia środków pieniężnych; 2) Zaniżanie wartości transakcji; 3) Powtarzalne czynności notarialne z tym samym klientem wzbudzające podejrzenia.

²⁷ Pisma: IF6.713.36.2019 z 12 sierpnia 2019 r., IF6.713.28.2020 MMX z 27 maja 2020 r., IF6.713.28.2022 z 8 lipca 2022 r.

²⁸ Pisma: IF6.710.38.2019 z 15 listopada 2019 r., IF6.710.17.2020 z 12 listopada 2020 r., IF6.710.11.2021 z 12 listopada 2021 r., IF6.710.26.2022 z 15 listopada 2022 r. oraz IF10.713.1.2023 z 15 listopada 2023 r.

przeprowadzono łącznie 18 kontroli w zakresie AML/CFT, z tego trzy przez Sędziego-wizytatora²⁹ i 15 przez Zespół ds. Kontroli³⁰. Kontrole prowadzone przez Sędziego-wizytatora obejmowały całokształt pracy kancelarii notarialnej, ze szczególnym uwzględnieniem zgodności z przepisami prawa oraz prawidłowością formy sporządzanych aktów notarialnych i innych czynności.

(akta kontroli, str. 48-55, 64, 66-67, 106-107, 149-169)

7. Do szczegółowego badania zgodności przeprowadzania kontroli z przepisami ustawy AML/CFT wybrano 10 kontroli (z 15) zrealizowanych przez Zespół ds. Kontroli. Kontrolerzy tego Zespołu badaniem obejmowali m.in.:

- próby kontrolne w zakresie kategorii ryzyka;
- przekazywanie informacji o okolicznościach, które mogą wskazywać na podejrzenie prania pieniędzy (art. 74, 86 i 90 ustawy AML/CFT);
- stosowanie szczególnych środków ograniczających (wstrzymywanie transakcji - art. 117, 118, 119 ustawy AML/CFT);
- przekazywanie GILF dokumentacji i informacji (na żądanie - art. 28, 76 ustawy AML/CFT).

W wyniku badania stwierdzono m.in., że we wszystkich przypadkach notariusze:

- posiadali procedury wewnętrzne, zawierające pisemne reguły postępowania z klientami kancelarii notarialnych w zakresie AML/CFT, z którymi zapoznano pracowników kancelarii; procedury te zawierały elementy określone w art. 50 ustawy AML/CFT;
- notariusze posiadali procedury w zakresie udziału osób w programach szkoleniowych (art. 52 ustawy AML/CFT);
- notariusze posiadali procedury anonimowego zgłaszania potencjalnych naruszeń przepisów w zakresie AML/CFT (art. 53 ustawy AML/CFT);
- notariusze posiadali procedury obowiązku przekazywania informacji o transakcjach przekraczających 15.000 euro (art. 72 ust. 4 ustawy AML/CFT).

W wyniku kontroli Zespołu ds. Kontroli wskazano na:

- dobry stopień współpracy instytucji obowiązanej z organami właściwymi w sprawach AML/CFT art. 150 ust. 4 pkt 6 ustawy AML/CFT;
- brak nieprawidłowości w zakresie wypełniania przez notariuszy obowiązków wynikających z ustawy AML/CFT.

(akta kontroli, str. 48-51, 107)

Sąd przekazywał w wymaganym terminie informacje, o których mowa w art. 14 ust. 2 pkt 1 i 16 ustawy AML/CFT, m.in. dane o zasobach ludzkich i finansowych zaangażowanych w realizację zadań³¹ oraz informacje o wynikach kontroli.

(akta kontroli, str. 49, 91-99, 107)

8. Sąd nie przekazywał informacji dotyczących identyfikacji istotnych z punktu widzenia zagadnień AML/CFT pod kątem krajowej oceny ryzyka. Wiceprezes Sądu wyjaśnił, że sądy powszechne nie są jednostkami obowiązany do identyfikacji i oceny ryzyka związanego z AML/CFT.

(akta kontroli, str. 87-89)

9. W związku ze wzrostem ryzyka AML/CFT na skutek wojny Rosji z Ukrainą i wynikającej stąd migracji ludności ukraińskiej do Polski, Wiceprezes Sądu wyjaśnił:

²⁹ Jedna lustracja w 2022 r. oraz dwie wizytacje w 2023 r. Udział sędziego w przydziale spraw orzeczniczych wynosił w latach 2022-2024 od 60-80% (do 31 maja 2022 r. - 60%, od 1 czerwca do 10 maja 2023 r. - 80% i od 11 maja 2023 r. - 60%).

³⁰ W 2022 r. przeprowadzono pięć kontroli, w 2023 r. przeprowadzono sześć kontroli, w 2024 r. przeprowadzono cztery kontrole.

³¹ Informacje za 2022 r. przekazano za pismem IV W-410-2/22 z 10 stycznia 2023 r., informacje za 2023 r. przekazano za pismem IV W-410-2/22 z 10 stycznia 2024 r.

Kontrola Prezesa Sądu wykonywania przez notariuszy obowiązków wynikających z ustawy AML/CFT obejmuje zarówno prawidłowość (w tym aktualizację) obowiązujących w kancelariach procedur, przewidzianych w ustawie AML/CFT oraz prawidłowość stosowania przez notariuszy przepisów prawa i obowiązujących w kancelarii procedur. Kontrole dotyczą zatem prawidłowości identyfikowania i przesyłania przez notariuszy informacji o wszelkich ryzykach występujących w obszarze działalności notariuszy, mogących powodować wzrost zagrożenia prania pieniędzy i finansowania terroryzmu. Obszar i charakter działalności notariuszy wymaga przy tym uwzględniania ryzyk związanych z podmiotem, przedmiotem, jak i okolicznościami zawierania transakcji.

(akta kontroli str. 64-67)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

IV. Uwagi i wnioski

W związku z niestwierdzeniem nieprawidłowości Najwyższa Izba Kontroli nie formułuje uwag ani wniosków.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury w Szczecinie. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Szczecin, 18 listopada 2024 r.

Kontroler
Krzysztof Zawadzki
starszy inspektor kontroli państwowej

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Szczecinie
p.o. Dyrektor
Marcin Stefaniak

.....
podpis

.....
podpis

/dokument podpisano elektronicznie/